FACULTAT DE TRADUCCIÓ I D'INTERPRETACIÓ

GRAU DE TRADUCCIÓ I INTERPRETACIÓ

TREBALL DE FI DE GRAU

Curs 2025-2026

TRADUIR LA RÀBIA:

Traducció a l'anglès de l'àlbum *L'ham de la pregunta* del grup Remei de Ca la Fresca

Marta Pujolar Obradors

1637393

TUTOR/A

Francesc Galera Porta

Barcelona, 2025

UAB
Universitat Autònoma de Barcelona

Dades del TFG

Títol:

TRADUIR LA RÀBIA: Traducció a l'anglès de l'àlbum *L'ham de la pregunta* del grup Remei de Ca la Fresca

TRADUCIR LA RABIA: Traducción al inglés del álbum *L'ham de la pregunta* del grupo Remei de Ca la Fresca

TRANSLATING THE ANGER: English translation of *L'ham de la pregunta*, an album by Remei de Ca la Fresca

Autora: Marta Pujolar Obradors

Tutor: Francesc Galera Porta

Centre: Facultat de Traducció i Interpretació. Universitat Autònoma de Barcelona

Estudis: Grau en Traducció i Interpretació

Curs acadèmic: 2025-2026

Paraules clau:

Rima, ritme, traducció inversa, traducció de cançons, mètrica

Rima, ritmo, traducción inversa, traducción de canciones, métrica

Rime, rhythm, inverse translation, song translation, metric

Resum:

Aquest treball de final de grau vol posar en pràctica dues disciplines: la traducció inversa i la traducció de cançons. L'objectiu és endinsar-se en aquest procés, analitzar-ne les dificultats i valorar la cara més creativa d'aquest àmbit. El treball parteix de la idea que la música és política i és una eina de reivindicació i denúncia. Per tant, estendre el missatge arreu, més enllà de les fronteres lingüístiques, és molt important. Per aquest motiu, calia que un àlbum com aquest, que té un to i una intenció tan potents, fos traduït a l'anglès per fer-lo arribar a un públic més ampli.

En aquest treball s'hi inclou el context del grup i l'àlbum que ens ocupa, un marc teòric que desenvolupa les tècniques de traducció inversa i traducció de cançons, així com les traduccions dels temes de l'àlbum pròpiament dits, juntament amb els problemes de traducció que apareixen, les solucions que es proposen i les justificacions corresponents. Finalment, compta amb les conclusions que s'han extret arran de fer aquest procés.

L'objectiu d'aquest treball és demostrar que a través de la traducció inversa es pot dur a terme una tasca fonamental per transmetre un missatge arreu. Alhora, també pretén registrar el procés de traducció d'aquest àlbum, inclosos tots els aspectes lingüístics, culturals i creatius que cal tenir en compte.

Resumen:
Este trabajo de final de grado quiere poner en práctica dos disciplinas: la traducción inversa y la traducción de canciones. El objetivo es adentrarse en este proceso, analizar las dificultades y valorar el lado más creativo de este ámbito. El trabajo parte de la idea de que la música es política y es una herramienta de reivindicación y denuncia. Por lo tanto, extender el mensaje más allá de las fronteras lingüísticas es muy importante. Por esta razón, hacía falta que un álbum como este, que tiene un tono y una intención tan potentes, se tradujera al inglés para llevarlo a un público más amplio.

En este trabajo se incluye el contexto del grupo y el álbum que nos ocupa, un marco teórico que desarrolla las técnicas de traducción inversa y traducción de canciones, así como las traducciones de los temas del álbum en sí, junto con los problemas de traducción que aparecen, las soluciones que se proponen y las justificaciones correspondientes. Finalmente, cuenta con las conclusiones que se han extraído a raíz de seguir este proceso.

El objetivo de este trabajo es demostrar que, a través de la traducción inversa, se puede llevar a cabo una tarea fundamental para transmitir un mensaje a escala internacional. A su vez, también pretende registrar el proceso de traducción de este álbum, incluidos todos los aspectos lingüísticos, culturales y creativos que hace falta tener en cuenta.

Abstract:
This final thesis aims to put two disciplines into practice: inverse translation and song translation. The goal is to dive into this process, analyse the difficulties and value its most creative side. This project is based on the idea that music is political, and it is an advocacy tool. Therefore, spreading the message far and wide is very important. For this reason, a translation for this album, which has such a powerful tone and intention, was needed, so it could reach a broader audience.

This thesis includes the context of the band and the album in question, a theoretical framework that develops inverse translation and song translation, as well as the translations from the album's tracks, along with the translation problems that appear, the solutions exposed and their justifications. Lastly, it has the conclusions drawn from this process.

The goal of this paper is to show that thanks to inverse translation, a fundamental task can be carried out to spread a message internationally. At the same time, it also wants to document the translation process for this album, considering every linguistic, cultural and creative aspect.

Als meus.

A les meves amigues de la universitat, per acompanyar-me cada dia i per fer-ho tot més fàcil.

Als meus pares, Rosa i Quim, i als meus germans, Carles, Joana i Adrià pel suport en cada etapa. Gràcies per ser-hi sempre.

A Remei de Ca la Fresca per la feina tan bonica i important que feu.

«*In order for me to write poetry that isn't political*
I must listen to the birds
and in order to hear the birds
the warplanes must be silent.»

— Marwan Makhoul

ÍNDEX

1. INTRODUCCIÓ 6

2. CONTEXT 7

2.1. REMEI DE CA LA FRESCA 7

2.2. L'HAM DE LA PREGUNTA 8

3. TRADUCCIÓ INVERSA 8

4. TRADUCCIÓ DE CANÇONS 10

5. TRADUCCIÓ DE LES CANÇONS: 14

5.1. LA CARA BRUTA (*DIRTY FACE*) 14

5.2. FUSTA D'ARTISTA (*BORN TO BE AN ARTIST*) 16

5.3. MAL DE MUNTANYA (*ALTITUDE SICKNESS*) 18

5.4. TRIANIA (*TRIANIA*) 20

5.5. TOTS ELS TONS DE LA RÀBIA (*SHADES OF ANGER*) 21

5.6. INSOMNI (RELIDI) (*INSOMNIA* (*RELIDI)*) 23

5.7. DE CARA / ESMOLADA (*I AM COMING / SHARP*) 24

5.8. PUTO (*FUCKER*) 25

5.9. FETA D'ESBARJO (*MADE OF ENJOYMENT*) 27

5.10. LISÈRGICA ESPARDENYA (CONJUR) (*LYSERGIC ESPADRILLE (SPELL)*) 28

5.11. L'ESQUERDA DEL TEMPS (*RIFT OF TIME*) 29

5.12. MORT EL PARE, (*FATHER'S DEAD,)* 30

6. PROBLEMES DE TRADUCCIÓ: 31

7. CONCLUSIONS: 35

8. REFERÈNCIES 36

1. INTRODUCCIÓ

L'art sempre ha estat i serà polític. Especialment la música. Ens llança missatges reivindicatius, provocadors i molt importants. A través de les lletres, els artistes ens poden fer sacsejar les nostres bases i fer-nos qüestionar moltes coses. Per això, cal que el màxim de persones els escoltin.

Aquest treball vol contribuir a fer arribar aquests missatges tan potents a més gent. És essencial que els problemes, tant locals com globals, siguin coneguts arreu i en aquest treball es fa servir la traducció com a eina clau per difondre'ls. Es tracta d'una traducció a l'anglès de les cançons del disc *L'ham de la pregunta* del grup de rock alternatiu Remei de Ca la Fresca.

L'objectiu d'aquest treball és poder transmetre la força i el poder que tenen aquestes lletres a l'anglès. Les traduccions d'aquestes cançons volen compartir el missatge i la intenció del grup amb totes aquelles persones que no entenguin el català, sense perdre l'essència del seu discurs.

La idea principal d'aquest treball és elaborar una proposta de traducció per a cada una de les cançons que conformen aquest àlbum i acompanyar-les amb una anàlisi de traducció. Dins d'aquestes anàlisis, s'hi inclouen els problemes de traducció, les estratègies emprades i les possibles solucions.

Abans, però, cal contextualitzar. Aquest treball no deixa de ser un recull de traduccions inverses. És una disciplina menys utilitzada però en aquest cas essencial per poder escampar un missatge més enllà de la llengua catalana, i per això, també és important reconèixer la funció que té. A més, es combina aquesta disciplina amb la traducció de cançons. És una branca específica d'aquest camp i té molts matisos que cal tenir en compte. En aquest cas, s'han enfocat les traduccions de manera que, no només plasmin el missatge, sinó que també puguin ser cantades en la llengua d'arribada. Per tant, no només s'ha tingut en compte la idea que volen transmetre les cançons originals, sinó que també s'ha intentat respectar la rima i la mètrica. Això suposa una tasca complexa, ja que mantenir tots aquests elements limita més les traduccions i, en molts, casos, s'ha de modificar força el producte final per tal que quadrin amb l'estructura original.

Aquest treball de final de grau s'estructurarà en sis punts principals. Primer hi ha una part de contextualització. Hi ha informació essencial per conèixer l'artista i l'obra i, per tant, per entendre la seva visió. A això, el segueix un marc teòric on s'aprofundeix en la traducció inversa i en la traducció de cançons. A continuació, apareixen les traduccions de les cançons juntament amb les anàlisis corresponents. Finalment, es tanca aquest treball amb una conclusió i les referències bibliogràfiques.

Així doncs, aquest treball posa la traducció inversa en el nucli, però no és només una tasca lingüística, sinó també una proposta per reafirmar que la música té un caràcter polític que ha de traspassar les barreres lingüístiques.

2. CONTEXT

2.1. REMEI DE CA LA FRESCA

Remei de Ca la Fresca són Artur Piera, Xantal Rodríguez, Víctor Inskipp i Iago Rueda. Són un grup sorgit el 2020 i venen des de la falda del Montseny, des d'Arbúcies. Amb les seves cançons de rock alternatiu punyent i sense pèls a la llengua, llancen missatges reivindicatius i denuncien problemes locals i globals. Les seves cançons busquen protegir el territori, lluitar contra grans corporacions i denunciar els grans monstres opressors. Les lletres contundents però poètiques, acompanyades de ritmes i melodies que calen, no deixen indiferents els seus oients. Sense que els tremoli el pols, assenyalen els responsables i culpables de perpetuar injustícies i violència contra aquells que no es poden defensar, apunten els que atempten contra la natura o contra la llibertat i els que fan negoci amb la vida dels altres.

Sovint els cataloguen com un grup de punk, i tot i que el seu missatge s'avé amb aquest gènere, Remei de Ca la Fresca no es tanca dins de cap etiqueta musical per tal de no tancar-se portes. Ara bé, és evident que el seu matís psicodèlic els caracteritza com a músics.
El 2023, el seu senzill *Tot el que volem és okupar-te el xalet* els va catapultar a l'èxit. Amb un missatge irònic i salvatge, tot versionant la cançó original *Paper Planes* de M.I.A., aquesta cançó es va fer un lloc a les biblioteques de les plataformes de música digital de moltes persones. Actualment, la discografia d'aquesta banda compta amb *Remei de Ca la Fresca* (The Indian Runners, 2021) i *L'ham de la pregunta* (Bankrobber, 2024). De moment, l'últim llançament que ens han regalat des de Ca la Fresca és una versió de *Va Com Va* d'Ovidi Montllor.

Els concerts en directe d'aquest grup arbucienc fan que l'espectador no pugui apartar la mirada de l'escenari ni un moment. Els membres se solen intercanviar els instruments al llarg de l'espectacle de manera que tots els membres acaben sent guitarristes, baixistes, teclistes i bateries. D'aquesta manera, creen una funció dinàmica, plena de moviment i que captivadora des del primer minut. A més, en els concerts no hi poden faltar els discursos. Discursos que incomoden, que punxen i que, sobretot, fan pensar a l'espectador. Aprofiten la seva plataforma per denunciar conflictes com el genocidi a Palestina o per explicar el conflicte que els toca més de prop: els danys ecològics que causen les embotelladores a la seva zona. (Bankrobber, 2024; Directa, 2025; Enderrock, 2024)

2.2. L'HAM DE LA PREGUNTA

Aquest treball es vol submergir en les peces líriques que conformen el seu últim àlbum d'estudi: *L'ham de la pregunta*. Aquest darrer àlbum compta amb 12 cançons i té una durada de 43 minuts. Abans d'endinsar-se en la traducció d'aquestes cançons, val la pena pentinar les lletres per poder rebre i entendre el missatge que volen llançar al públic.

L'ham de la pregunta va més enllà de ser un projecte musical. És experimentació, és atrevir-se, és ràbia. Més que un àlbum, és un manifest. Dins d'aquest disc, hi apareix la cançó 'Tots els tons de la ràbia', una adaptació del poema *Shades of Anger* de Rafeem Ziadah que encongeix el cor i que fa brollar la ira de qualsevol que la senti. Aquest poema és una clara reivindicació per l'alliberament del poble palestí i de la llavor furiosa que han sembrat. D'altra banda, però, també es tracten temes més propers com els abusos de poder i l'autoritat a *De cara / esmolada* o *Fusta d'artista*. També inclou cançons que critiquen sense miraments la importància dels diners i de com enverinen a *Feta d'esbarjo*. Però no només es queden en la denúncia social, també assenyalen sense filtres els grans monstres capitalistes que atropellen el territori i s'apoderen sense permís dels recursos naturals a *Mal de Muntanya*.
En general, *L'ham de la pregunta* manté el to combatiu i potent que caracteritza a Remei de Ca la Fresca, però també es pot observar com s'experimenten altres mètodes i gèneres musicals per expressar la seva posició i escampar el seu discurs arreu. (Directa, 2025; Mondo Sonoro, 2025)

3. TRADUCCIÓ INVERSA

Dins de la traducció es parla de direccionalitat en funció de quina llengua a quina llengua es tradueix. Generalment, les traduccions parteixen d'una llengua d'origen i es tradueixen a una llengua meta, que sol ser la llengua materna del traductor. En el cas de la traducció inversa, passa al revés. És a dir, que la llengua d'origen serà la llengua materna del traductor i es traduirà a una llengua estrangera. En el cas d'aquest treball, es parla del català com a llengua d'origen i l'anglès com a llengua meta. (Miao, Y., 2024)
La traducció inversa s'ha considerat sempre una pràctica més complexa que la traducció directa, ja que, com han assenyalat diversos autors, traduir cap a una llengua que no és la materna, comporta reptes relacionats amb el domini cultural i lingüístic de la llengua d'arribada. Respecte a això, David Mračeк assenyala que la majoria de teories o reflexions sobre aquesta disciplina es centren en les limitacions que comporta.
Cay Dollerup sosté que tot i que comptar amb una alta competència lingüística, és molt difícil que un traductor o una traductora aconsegueixin presentar una traducció amb la mateixa naturalitat que la d'un parlant nadiu. També depèn del text que s'està

treballant, els referents culturals que hi apareguin i les expressions idiomàtiques. (David Mraček, 2018)

Tot i que aquestes limitacions i reptes són innegables, la traducció inversa també ha estat reivindicada per altres autors com una eina didàctica molt potent. Segons la professora Soledad Díaz Alarcón, la traducció dins el marc de l'aprenentatge de llengües, va quedar en segon pla i es considerava una pràctica poc enriquidora per al desenvolupament de la competència comunicativa. No obstant això, autors com Dorothy Kelly i José Yuste han defensat l'ús de la traducció inversa en l'àmbit pedagògic, ja que ajuda a millorar la consciència metalingüística. Això es deu al fet que aquesta pràctica posa en primer pla les estructures internes de la llengua de partida i de la llengua meta. D'aquesta manera, es pot obtenir una comprensió més profunda del funcionament i els mecanismes de la llengua. Dur a terme aquest procés, ajuda a evitar traduccions literals o calcs del text original, ja que afavoreix la detecció de diferències sintàctiques, lèxiques i discursives. (Díaz Alarcón, 2011)

La traducció inversa s'utilitza sovint per comprovar les traduccions. És a dir, es torna a traduir a la llengua original un text ja traduït. És una manera de comprovar que el resultat és coherent i no hi ha inconsistències. Esther Menor Campos també en destaca la millora de la capacitat de reformulació, documentació i revisió dels traductors i traductores a l'hora de treballar amb una llengua que no és la pròpia materna.

Ara bé, a l'hora de traduir no es tendeix a utilitzar tant, ja que com s'ha esmentat, els resultats difícilment seran naturals i genuïns.
També és cert que en el món de la traducció hi ha molts més tipus de textos a part dels literaris. Hi ha instruccions, prospectes, textos més tècnics, entre molts altres que no requereixen el mateix grau de creativitat o sensibilitat que els textos literaris o la poesia. És a dir, que no cal tenir unes habilitats literàries extraordinàries.

Així doncs, la traducció inversa se sol evitar, ja que requereix més esforç que una traducció directa, però pot ser una via útil per a poder expressar una informació en llengües minoritàries o amb menys quantitat de parlants. Amb tot, la traducció inversa és una competència que s'ensenya i es practica dins la formació dels traductors, ja que cal que els alumnes que esdevindran traductors professionals en el futur, també tinguin un domini considerable respecte a aquesta tècnica. A més, dona importància a la necessitat de contrastar fonts, fer revisions de les decisions que es prenen al llarg del procés i cercar recursos especialitzats. D'aquesta manera, es desenvolupa la sensibilitat lingüística i cultural i millora la competència traductora. (Marin B. Fischer, 1998; Díaz Alarcón, 2011)

4. TRADUCCIÓ DE CANÇONS

La traducció de cançons no és només opcional, sinó que també és essencial si els artistes es volen donar a conèixer més globalment o en diferents regions. Tot i que generalment les lletres són frases curtes, la traducció de cançons no és un procés senzill. Hi ha una sèrie de normes, guies i regulacions que fan que el procés sigui més complicat del que s'espera a priori.

Un dels autors més rellevants dins d'aquest àmbit és en Peter Low. Investigador, acadèmic i traductor, molt reconegut per la seva especialització en traducció audiovisual. Se'n pot destacar el seu article *Singable Translations of Songs (2003)*, on Low analitza les dificultats que planteja aquesta pràctica i afirma que les cançons representen un tipus de text concret, amb unes exigències que van més enllà de la transmissió del sentit. Segons Peter Low, una traducció d'una cançó, a més a més de tenir en compte el contingut de la lletra, també ha de tenir en consideració els elements musicals com el ritme, la melodia, l'accentuació i l'estructura de la peça.

En les traduccions pròpiament dites que inclou aquest treball, s'han pres decisions traductològiques basades en els criteris que proposa Low. Transmetre el sentit és necessari i no se'n pot prescindir, però alhora també s'han tingut en compte aquests elements per tal que la traducció funcioni sobre la música original.

Peter Low parla de cantabilitat o *singability* en anglès. Aquest terme fa referència a aquesta fluïdesa en la melodia. Implica que el text traduït ha de poder-se interpretar sobre la música original de manera natural i fluida. Segons Low, el trasllat semàntic no necessàriament és l'element més prioritari a l'hora de traduir una cançó. (Low. 2003)

Posteriorment, Low va plantejar un mètode anomenat *Pentathlon Principle* o Principi del pentatló. Aquest mètode el desenvolupa en el seu article *The Pentathlon Approach to Translating Songs* (2005). Aquest plantejament es basa en cinc criteris que s'han d'intentar aplicar per dur a terme la traducció. Aquests principis són:

- *Singability* o cantabilitat
- Sentit
- Naturalitat
- Ritme
- Rima

Low li atorga aquest títol a aquest teoria fent referència al pentatlons i als pentatletes. De la mateixa manera que els pentatletes han de decidir en quines disciplines volen invertir més esforços perquè no poden excel·lir en totes, una traducció tampoc ho pot fer en tots aquests aspectes. Com ja s'ha mencionat, Peter Low donava una clara prioritat a la cantabilitat. Els traductors han de decidir quins d'aquests principis volen prioritzar o dedicar-los-hi més esforç, i això també dependrà de l'objectiu que tingui aquella traducció. Ara bé, es pot veure que l'aspecte de la cantabilitat, tot i que en segons quins casos potser no serà l'aspecte més prioritari, en cançons contemporànies

sí que té un paper rellevant, ja que l'adequació al registre oral i la fluïdesa, son dos elements essencials per fer que la recepció de la traducció sigui positiva. (Low, 2005)

Si ens centrem en l'àlbum que es tradueix en aquest treball, la cantabilitat no queda en segon pla. Es considera un element essencial per poder obtenir un resultat satisfactori. Ara bé, l'objectiu primordial d'aquest projecte, era fer arribar el missatge que transmeten les cançons de *L'ham de la pregunta* a un públic més ampli i fer caure les barreres lingüístiques. La intenció i el to d'aquest àlbum són dos trets que el caracteritzen molt. Per tant, s'ha volgut donar molta prioritat, també, a capturar la idea principal d'aquestes peces i a ser el màxim de fidel possible, sense sacrificar la *singability.*

Com s'ha comprovat i esmentat anteriorment, la traducció és un procés objectivament difícil. Hi ha molts aspectes a tenir en compte i, a banda de la teoria de Peter Low, també hi ha altres guies, passos a seguir i detalls que no es poden obviar quan es vol traduir una cançó.

- Revisió de les traduccions:
  Sovint es pot pensar que n'hi ha prou amb una traducció literal i trobar l'equivalent en la llengua d'arribada (*corn* en anglès és *maiz* en castellà, *kon* en japonès, *blé* en francès...) però, tot i que sempre hi ha excepcions, en la traducció musical no sol funcionar.
  Es recomana fer aquest tipus d'encàrrec amb un professional. La traducció de cançons sovint implica adaptar a una nova cultura una sèrie de referents, sentiments, pensaments i aspiracions que formen part de la cultura d'origen. També és molt útil que la persona encarregada d'aquesta tasca també tingui un cert coneixement de la cultura d'arribada i que tingui un domini considerable de la música. No cal que sigui expert en l'àmbit més teòric, però sí que compti amb un coneixement general de gèneres musicals, melodies i ritmes de tots els períodes.

- Transmetre el significat original:
  El procés de traducció es torna més complicat, ja que s'ha d'ajustar la traducció a un llenguatge on els referents històrics i culturals dels oients d'arribada hi són implicats. Per exemple, les cançons *Bed of Roses* de Bon Jovi, i *Yesterday* dels Beatles tenen un significat punyent en les seves versions originals, però, malauradament, tot i haver-hi diverses versions de traducció a altres idiomes, es perd la sensibilitat de les versions originals. Això, però, no sempre és així, també hi ha versions de cançons traduïdes que funcionen i sonen d'allò més bé.
  A vegades s'oblida que s'ha de contextualitzar la cançó i es tria fer una traducció literal per satisfer les frases i la melodia de la cançó. Això és una mica perillós i el més recomanable és treballar amb experts que comptin amb un coneixement musical que s'estengui per tots els períodes, per tots els ritmes, melodies i gèneres musicals.

Per aquest motiu, cal localitzar el text. És a dir, intentar presentar el text traduït com si hagués estat escrit originalment en la llengua d'arribada, tal com deia la teoria de Richard Dyer-Bennet. Això pot fer que la traducció s'allunyi del text original, sí, però alhora permetrà acostar-se als oients meta. (*PoliLingua, 2021; Trusted Translations, 2015; DayTranslations, 2021)*

A vegades, es troben bones solucions de traducció respecte al sentit de la lletra, però a l'hora de cantar aquesta proposta no té la fluïdesa necessària per poder cantar la cançó de forma natural.
Més enllà de mirar que les síl·labes coincideixin, és molt important que els accents i l'èmfasi de les paraules o frases també es traslladin a la proposta de traducció. És a dir, si en el text original hi ha un accent marcat a l'última síl·laba o paraula de la frase, s'ha d'intentar mantenir-ho en la versió traduïda per tal que es pugui cantar adequadament.
Per tant, traduir la lletra d'una cançó amb l'objectiu que sigui cantada en la llengua meta, no és el mateix que traduir un article, un manual o una novel·la. Com ja s'ha exposat, el missatge es pot transmetre amb una traducció literal, sí, però si el que es vol és que els oients la puguin arribar a cantar, s'ha de facilitar fent servir paraules o sons que siguin més fàcils de pronunciar o de cantar, evitar vocals febles o síl·labes àtones en notes llargues o paraules que tenen un cert èmfasi o accent. (*Traducciones De La Torre,* 2025; *DayTranslations, 2021; Jugando a traducir*, 2015)

En l'aspecte més metodològic tenim alguns passos a seguir bàsics abans d'encarar una traducció musical. Si bé s'han de tenir clars els principis que planteja Low i que s'han comentat prèviament, també hi ha guies que expliquen quins serien els passos a seguir i que es poden fer servir de punt de partida per a dur a terme la traducció d'una cançó.

- Analitzar el contingut i el missatge de la cançó
  Abans de començar la tasca, és important tenir clar quina intenció es vol transmetre i quin és el missatge que vol fer arribar l'artista. També s'ha de tenir en compte quin és el seu públic objectiu, el to amb què produeix les lletres i les emocions que vol despertar.

- Fer un esborrany de traducció literal
  Per facilitar el procés, és recomanable fer un primer esborrany de la traducció o una traducció de treball sense donar gaire importància a les rimes i la mètrica. D'aquesta manera es crea una base on quedarà plasmada la idea principal i que, més tard es podrà modificar i ajustar a la mètrica original. Aquest pas és el que s'ha seguit en aquest treball i s'ha demostrat que és una manera de facilitar el procés i no haver de partir de zero.

- Adaptar vers a vers
  En aquest moment del procés és on s'ha d'adaptar la traducció de debò. Caldrà construir de nou algunes frases, buscar sinònims, trobar la manera que la rima s'adapti adequadament i que el text s'ajusti a la melodia original. En moltes ocasions serà necessari allunyar-se del text original i és possible que el sentit variï lleugerament. L'objectiu és trobar l'equilibri entre separar-se de la cançó de partida i ser fidels al missatge.

- Cantar en veu alta
  Aquest pas és molt útil per veure si les modificacions realment funcionen. Si es canta la lletra traduïda sobre la melodia original es pot comprovar si la proposta es pot cantar de manera fluida. D'aquesta manera també es poden detectar parts que potser no s'ajusten adequadament al ritme, si hi ha frases massa llargues o massa curtes o si hi ha paraules que queden forçades. Aquest és un procés lent. Calen moltes revisions i posar-hi molta atenció. També serveix per veure si encaixa sobre la melodia i detectar possibles canvis. (*Traducciones De La Torre,* 2025)

5. TRADUCCIÓ DE LES CANÇONS:

Per aquesta part del treball, s'han fet servir recursos lexicogràfics i lingüístics. Entre aquests recursos destaquen *Thesaurus.com, Merriam Webster Thesaurus, Merriam Webster Dictionary, Gran diccionari de la llengua catalana*, *Merriam Webster RhymeZone, Diccionari.cat* (català-anglès) i *The Free Dictionary.*

Aquests portals han facilitat la recerca de sinònims, de definicions, de frases fetes i expressions idiomàtiques. També han resultat útils per cercar mots amb determinades terminacions per intentar mantenir la rima en el text meta. També han servit per a mirar de trobar opcions fraseològiques i expressions equivalents naturals i utilitzades en anglès, tot i que no sempre han acabat encaixant en el context concret d'aquest projecte.

5.1. LA CARA BRUTA (*DIRTY FACE*)

CATALÀ:	ENGLISH:
La cara bruta de les coses, la que taca i empastifa, la que no pot ser maquillada, aquella que no vol ser mirada, la no-cara, la que aguanta tota l'altra. Cara bruta! Cara dura! Cara obtusa! La cara fosca, una cara a l'ombra, la cara oculta de la lluna... La cara bruta de les coses, la que taca i t'esquitxa, haurà de ser dita. Les cares que amagues parlen tan i tan alt. Les cares que amagues tan sols poden fer mal. Les paraules que amagues parlen tan i tan alt. Les paraules que amagues tan sols poden fer mal. Acumulem tant que ja en podríem fer alguna cosa.	The dirty face, of the things, the one that leaves its stains, the one that can't be concealed the one that won't be looked at the no-face, the face that bears the other. Dirty face! Tough face! Blunted face! A dark face, a face in the shadows, the hidden face of the moon… The dirty face, of the things, the one that leaves its tint, it must be named The faces you're hiding They are so very loud. The faces you're hiding They do nothing but harm. All the words you keep hiding They are so very loud. All the words you keep hiding They do nothing but harm. We pile up so much At least we could make something out of it.

Alguna cosa. Les cares que amagues parlen tan i tan alt. Les cares que amagues tan sols poden fer mal. Les paraules que amagues parlen tan i tan alt.	Something out of it. The faces you're hiding They are so very loud. The faces you're hiding They do nothing but harm. All the words you keep hiding They are so very loud.

5.2. FUSTA D'ARTISTA (*BORN TO BE AN ARTIST*)

CATALÀ:	ENGLISH:
Aparteu, pareu la maquinària! Que ja arriba el més honorable. Feu-li lloc, rieu-li les gràcies que com ell, no n'hi ha cap altre.	Step aside, come on put the brakes on! Here he comes, here comes the paragon. Clear the way, tell him he's so much fun no one else, he is just the top gun.
Què bé que ho fa, què bé que ho fa quan parla! És tot carisma, és un espectacle! Què bé que ho fa, què bé que ho fa quan parla! Té fusta d'artista, té fusta d'alcalde!	He's just so good, he's just so good at talking! He is so great, he's so charismatic! He's just so good, he's just so good at talking! Born to be an artist, to be an A-lister!
Aparteu, pareu la maquinària! Que ja arriba el més honorable. Feu-li lloc, rieu-li les gràcies que com ell, no n'hi ha cap altre	Step aside, come on put the brakes on! Here he comes, here comes the paragon. Clear the way, tell him he's so much fun no one else, he is just the top gun
I diu, diu, diu, diu, diu... Ell riu, riu, riu, riu, riu... I diu, diu, diu, diu, diu... Se'n riu, riu, riu, riu, riu...	He'll say, say, say, say, say… He'll laugh, laugh, laugh, laugh, laugh… He'll say, say, say, say, say… He'll make fun, fun, fun, fun
A mi no m'escalfis el cap, amb el teu rotllo del talent. A mi no m'escalfis el cap, no remem al mateix vaixell. Que sí, que sí, que bla, bla, bla que ja, que sí, però que sempre ens cauràs malament. Sempre ens cauràs malament, sempre ens cauràs malament, malament, malament, malament, malament, malament, malament, malament, malament, malament. HEY!	You are getting under my skin, with your whole talent empty lines. You are getting under my skin, we are not on the same side. Yeah, yeah, whatever, blah, blah, blah no, yeah, whatever, but you'll never be one of us. You'll never be one of us you'll never be one of us one of us, one of us, one of us one of us, one of us, one of us one of us, one of us, one of us. HEY!
Què bé que ho fa, què bé que ho fa quan parla! És tot carisma, és un espectacle! Què bé que ho fa, què bé que ho fa quan parla! Té fusta d'artista, té fusta d'alcalde! Para! Amb tan copet i tanta txapa. Para! Que em disloques l'espatlla! Para! Quin fàstic fots quan parles!	He's just so good, he's just so good at talking! He is so great, he's so charismatic! He's just so good, he's just so good at talking! Born to be an artist, to be an A-lister! Stop it! With your annoying rattle. Stop it! You're gonna break my damn back! Stop it! You make me wanna throw up! Stop it! Stop spitting in my face!

Para d'escopir-me a la cara! Para! Para! Para! “Joder”, para! Té fusta d'artista, té fusta d'alcalde! Aparteu, pareu la maquinària! Que ja arriba el més honorable. Adoreu el nen en tota la seva gràcia que solet s'ha guanyat la claca Aparteu, pareu la maquinària! Que ja arriba el més honorable. Feu-li lloc, rieu-li les gràcies Que com ell, no n'hi ha cap altre Cops a l’espatlla...	Stop it! Stop it! Stop it! Fuck! Stop it! Born to be an artist, to be an A-lister! Step aside, come on put the brakes on! Here he comes, here comes the paragon. Adore him, the guy is all mercy all alone, with his self-made army Step aside, come on put the brakes on! Here he comes, here comes the paragon. clear the way, tell him he’s so much fun No one else, he is just the top gun He taps on my shoulder…

5.3. MAL DE MUNTANYA (*ALTITUDE SICKNESS*)

CATALÀ:	ENGLISH:
Que no regui les plantes, que no banyi els meus fills, que no begui més aigua, que ara és tota dels rics. De les embotelladores, d'Agbar i de l'Ibex 35. Dels camps de golf, dels guiris i de les pistes d'esquí. Això sí, el negoci és sostenible. Però sobretot que no malgasti aigua el riu.	I can't water my plants, I can't bath my kids, I can't drink any water, it belongs to the rich. To the bottling plants, the AGBAR and ibex 35. The golf fields, the tourists and the freeride ski. But hey, it's a sustainable business. But most of all, don't let the river waste a drop
Que ho sap la bèstia, de qui és aquest tros? Que ho sap el riu, de qui és l'aigua? O li cobra a la font o al mar?	How will the beast know Who this land belongs to? The river knows who owns the water? Or does it charge the spring or the sea?
Mal de muntanya! (muntanya assedegada) Mal de muntanya! (muntanya assedegada) Mal de muntanya! (muntanya assedegada) Mal de muntanya us colgui, us colgui en terra!	Altitude sickness! (The mountain is so thirsty) Altitude sickness! (The mountain is so thirsty) Altitude sickness! (The mountain is so thirsty) Altitude sickness will destroy you!
La vostra avarícia, la vostra cobdícia ens matarà a tots. Però abans d'això hi haurà set. I amb la set, no hi haurà excusa, pietat o consol, ni llei, ni reixa, ni xec que calmi els deliris dels cossos. Perquè llavors els sentirem de debò, els cossos. Una sequera infernal els traurà la son. S'aixecaran vendavals, focs artcriminals... Un exèrcit de bestioles no organitzat ocuparà els vostres negocis neeets amb set d'aigua, però de venjança, més. I de cop, en sereu menys. Fuck your money, tets!	Your endless greed, your hungry lust will kill us all. But before that, there is thirst. And with thirst there's no excuse, no mercy or relief, no laws, no bars, no check to soothe the bodies' frenzy. 'Cos then we'll really hear the frenzy. An infernal drought will keep them up at night. Winds will rise, fireworks of crime... A restless army of tiny critters will occupy your neat tradeeees. They want water, but they want revenge more. And just like that, you'll be less. Fuck your money, mates!
I tots els assalariats i tots els consumidors, que ja no podreu comprar; i tots els conills i tots els senglars, que no haureu pogut matar	And every employee and every patron, who can no longer buy; And every rabbit and every boar you never got to trap

us cauran al damunt en estampida com un llamp de mil dimonis clamant, reclamant l'autoritat que és la muntanya. Empresaris i ajuntaments dinen contents. Empresaris i ajuntaments: En venta el Montseny. Empresaris i ajuntaments, fins que no en quedi pas res! No, no és el clima qui ens amenaça. No és el clima qui ens posa en risc. Hi ha culpables amb ànim de lucre, amb noms i cognoms que els fan immunes a la justícia urbanita. Ostenten càrrecs, dominen la paraula, somriuen i t'abracen. Criminals amb trajo, mentre assenyalen cap a l'altra banda, que som nosaltres, els pobres morts de gana els responsables! Mal de muntanya, us colgui en terra! Ha! Que ho sap la bèstia, de qui és aquest tros? Que ho sap el riu, de qui és l'aigua? O li cobra a la font o al mar? Mal de muntanya! (muntanya assedegada) Mal de muntanya! (muntanya assedegada) Mal de muntanya! (muntanya assedegada) Us colgui, us colgui en terra!	will run you down in a stampede one hell of a lightning bolt claiming, demanding the power of the mountain. Corporations and businessmen always eat well. Corporations and businessmen: *Montseny's* for sale. Corporations and businessmen, Until there is nothing left! No, it's not the climate that threats us. It's not the climate what's dangerous. There are profitmaking culprits, with names and surnames that make them immune to urban justice. They show off offices, control the words, they smile and hug you. Criminals in suits, while they point the other way, It's the poor, the deadbeats and the hungry the ones at fault! Altitude sickness will consume you! Ha! How will the beast know Who this land belongs to? The river knows who owns the water? Or does it charge the spring or the sea? Altitude sickness! (The mountain is so thirsty) Altitude sickness! (The mountain is so thirsty) Altitude sickness! (The mountain is so thirsty) The ground will swallow you!

5.4. TRIANIA (*TRIANIA*)

CATALÀ:	ENGLISH:
Possibilitats, me les prenen de les mans. Possibilitats, un món de llibertats. Possibilitats, Homogenitzants. Possibilitats...	Possibilities, they are stolen from my hands. Possibilites, a world of liberty. Possibilites, homogenizing. Possibilities…
Que n'hi hagi tant, que n'hi hagi tant, que n'hi hagi tant que no sàpiguen triar. Que n'hi hagi tant, que n'hi hagi tant que no es creguin, que no es creguin, que no es creguin la veritat. Possibilitats, possibilitats, me les prenen, me les prenen, me les prenen de les mans. Possibilitats, possibilitats, en un món, en un món, és un món de llibertat.	There is so much, there is so much, there is so much they could never even choose. There is so much, there is so much so they won't, so they won't, so they won't believe the truth Possibilities, possibilities, they are stolen, they are stolen, they are stolen from my hands. Possibilities, possibilities, in a world, in a world, it's a world of liberty.
Tria que tria que tria què vols: vendre o comprar, morir o matar. Tria que tria, però a dins del joc. Té més canals, més plans, més opcions! Et molesta el soroll? Tenim solucions! Que no ho veus clar? Agafa tot el *pack*! Aquí hi trobaràs més informació. Tenim de tot per tapar el dolor: Gucci, Versace, Adidas o Vuitton. Opera't, *mi amor*! Supera't, *mi amor*! Tria que tria que tria el teu sou. Si ets cutre i pobre, és perquè vols. Tria el teu nom. Tria el teu món. Ignora les bombes! Esborra el record! Ignora les bombes! Oblida els teus morts! Oblida els teus morts! Oblida els teus morts!	Choose, choose, and choose what you want: to sell or to buy, to kill or to die. Choose and choose, but inside the game. It has more plans, more tools, and more ways! Upset by the noise? We got your back! You are not sure? Get the whole pack! Here you will find other details We got it all to cover the pain: Gucci, Versace, Adidas and Vuitton. Get it, "mi amor"! Improvement, "mi amor"! Choose and choose and choose your wage. If you're tacky and poor, is 'cause you want. Choose your own name. Choose your own world. Ignore all the bombs. Erase the recall! Ignore all the bombs! Forget those you lost! Forget those you lost! Forget those you lost!
Que no sàpiguen qui som.	So they don't know who we are.

5.5. TOTS ELS TONS DE LA RÀBIA (*SHADES OF ANGER*)

CATALÀ:	ENGLISH:
Deixeu-me parlar la meva llengua àrab abans no m'ocupin l'idioma també. Deixeu-me parlar la meva llengua materna abans no li colonitzin la memòria també.	Allow me to speak my Arab tongue before they occupy my language as well. Allow me to speak my mother tongue before they colonise her memory as well.
Soc una dona àrab de color i naixem amb tots els tons de la ràbia.	I am an Arab woman of color. and we come in all shades of anger.
L'única cosa que volia fer el meu avi en despertar-se en fer-se clar era veure com l'àvia s'agenollava per resar en un poblet ocult entre Jaffa i Haifa. La mare va néixer sota una olivera en una terra que diuen que ja no és meva. Però jo, jo travessaré les seves barreres, els seus punts de control, el seu coi de murs de l'apartheid i tornaré a la meva pàtria.	All my grandfather ever wanted to do was wake up at dawn and watch my grandmother kneel and pray in a village hidden between Jaffa and Haifa my mother was born under an olive tree on a soil they say is no longer mine but I will cross their barriers, their check points their damn apartheid walls and return no my homeland.
Soc una dona àrab de color i naixem amb tots els tons de la ràbia.	I am an Arab woman of colour and we come in all shades of anger.
Però vosaltres em dieu que aquest úter que porto a dins només us portarà el proper terrorista. Durà barba, empunyarà una arma, cap de turbant. Em dieu que envio els meus fills a la mort, però aquests són els vostres F16, els vostres helicòpters, al nostre cel.	But you tell me, this womb inside me will only bring you your next terrorist beard wearing, gun waving, towelhead, sand nigger You tell me, I send my children out to die but those are your copters, your F16′s in our sky.
Així que parlem d'això del terrorisme un moment: no va ser la CIA qui va matar i entrenar Osama de bon començament?	And let’s talk about this terrorism business for a second Wasn’t it the CIA that killed Allende and Lumumba and who trained Osama in the first place.
Els meus avis no corrien com pallassos amb capes blanques i caputxes blanques al cap, linxant gent negra. Així que us ho diré ben clar: cap ocupació no és bona ni cap exèrcit és moral.	My grandparents didn’t run around like clowns with the white capes and the white hoods on their heads lynching black people
Soc una dona àrab de color i naixem amb tots els tons de la ràbia	I am an Arab woman of colour and we come in all shades of anger.

Així que qui és aquella dona que crida en una manifestació? Em sap greu, no hauria de cridar, jo? Potser que m'hagi descuidat de ser el vostre somni orientalista perfecte, el vostre geni de la llàntia, la ballarina de la dansa del ventre, l'odalisca, l'àrab de veu suau: «Sí, amo. No, amo. Gràcies pels sandvitxos de mantega de cacauet que ens plouen des dels vostres F16, amo.» Sí, els meus alliberadors són aquí per matar els meus fills i a sobre dir-ne danys col·laterals. Soc una dona àrab de color i naixem amb tots els tons de la ràbia. Així que us ho dic i prou: aquest úter que porto a dins només us durà la propera rebel. Durà una roc en una mà i una bandera palestina a l'altra. Soc una dona àrab de color. Vigileu, vigileu, la meva ràbia!	"So who is that brown woman screaming in the demonstration?" Sorry, should I not scream? I forgot to be your every orientalist dream Jinnee in a bottle, belly dancer, harem girl, soft spoken Arab woman Yes master, no master. Thank you for the peanut butter sandwiches raining down on us from your F16′s master Yes my liberators are here to kill my children and call them "collateral damage" I am an Arab woman of colour and we come in all shades of anger. So let me just tell you this womb inside me will only bring you your next rebel She will have a rock in one hand and a Palestinian flag in the other I am an Arab woman of color Beware! Beware my anger…

5.6. INSOMNI (RELIDI) (*INSOMNIA* (*RELIDI)*)

CATALÀ:	ENGLISH:
Un precipici m'escala el pit. Tan finit és el dia com eterna serà la nit. (Qui és que ens mana a dormir?) Un precipici m'escala el pit. (És un miracle a resoldre) Duc l'espina del temps travessada, repetint-me: Som sols un moment, carn i vent, verb i pell. Un llamp que trenca el buit de la foscor del cel. Quan te n'adones, mires i ja no hi és. Som sols un moment intens, absurd i breu. I lleuuUuUU “No saps el dia, no saps l'hora, recorda-te'n, et toca viure! Que l'ombra educa! Que l'ombra ensenya!”	An abyss climbing up my chest. The day is just as finite as the night is endless. (Who tells us to go to sleep?) An abyss climbing up my chest. (It’s an unsolved miracle). The thorns of time pierce my body, and tell me: We are just a wink, flesh and wind, verb and skin. A bolt that breaks the void of the sky at night. And by the time you notice it’s simply gone We are just a wink, vivid, stupid, and brief. And liiight. “Don’t know the day nor the hour, remember it, it’s time to live! The shadow lessons! The shadow teaches!”

5.7. DE CARA / ESMOLADA (*I AM COMING / SHARP*)

CATALÀ:	ENGLISH:
Tant que dius, però tant que feies. Senyors grans empaitant nenes. Però ara va i canvies de lema, no fos cas que et portem problemes. Ara, sí? Ara, sí? Ara, sí? Andaaa! Nous aliats, antics pertorbats. Més val que txapeu i feu un pas al costat. A la llista vas! On t'amagaràs? On t'amagaràs? Casat, amb fills. Casat amb fills. Casat, amb fills, però ell vol una nena, nena, nena, nena que estigui calladeta. Vés a la merda! Que si em vetes, surto cara. La redempció no et salva. Vinc curtida i esmolada. Me la pela, a mi, la fama. Caureu tots de la grada, senyorets de la casa. Vinc apresa i esmolada. Tu amagat, jo de cara. Tu amagat, Jo de cara. Senyors, neu fent lloc que aquí les nenes no esperem perdons. (Ni excuses, ni suport, ni flors) Senyors, neu fent lloc, neu fent lloc...	So much you said, so much you did. Old men chasing young girls. But now you change your byword, just in case we bring you trouble. So, what now? So, what now? So, what now? Come oon! New allies, same old fucked up men. You better close your mouth and step aside. You are on the list! Are you gonna hide? Are you gonna hide? Married, with kids. Married with kids. Married, with kids, but he wants a little, little, little, little… A little quiet girl. Go fuck yourself! Veto me, you'll pay for it. Redemption will not save you. I am seasoned and I am sharp. I don't give a shit about fame. You will all fall from the steps, house's little gentlemen. I'm coming fast, I'm coming sharp. You're hiding, I am coming You're hiding I am coming Dear men, step aside 'cause here the girls ask no pardon. (No backing, no support, no rose) Dear men, step aside, step aside…

5.8. PUTO (*FUCKER*)

CATALÀ:	ENGLISH:
Tot el que havies somiat, se'n va i no tornarà. Tots tal com van arribar, se n'aniran i no tornaran. Tot allò que has estimat se'n va i no tornarà. Tots tal com van arribar, se n'aniran i no tornaran. I no tornaran.	Every dream that you ever had is gone And it won't come back. All who arrived as they were will go And they won't come back Everything that you'd ever loved is gone And it won't come back. All who arrived as they were will go And they won't come back And they won't come back
Mira, no em calmo! He hagut de rebentar tants sostres que ja no m'aguanto. Ara et toca callar la boca a tu mentre jo parlo. He fet tants cops de mama, tants cops que m'empasso. Ara m'amamanto a mi, egoista a lu Kill Bill. No és venjança. És justícia la que reclamo amb el dit. Ja si em miren, m'és igual que jo no he comès cap crim. Ja si em plores, tan se val, puto, com si et vols morir! Puto! Et creies Déu, però qui canta ara a aquí?	Don't wanna calm down! I had to break so many roofs I can no longer hold out. It's your turn to shut the hell up and let me speak up. Many times playing mother, many hits I have choked down. Now I'm feeding myself, selfish like I'm in Kill Bill. It is not revenge. It's justice what I put my finger on. If they look at me now, I don't care 'cause I've done no harm And if you cry, doesn't matter, fucker, you might as well die! Fucker! You played God, but who's playing now?
Tot el que havies somiat, se'n va i no tornarà. Tots tal com van arribar, se n'aniran i no tornaran. Tot allò que has estimat se'n va i no tornarà.	Every dream that you ever had is gone And it won't come back. All who arrived as they were will go And they won't come back Everything that you'd ever loved is gone And it won't come back.
Tu, a cops de set i jo, a cops de fe. Tu arrambant-me i aixafant-me, arrencant-me el braç sencer. Al teu servei, perquè tu no tens cotxe. (Tot et va bé) Emmudint, per no fer-te ombra. Redéu! M'esborrin la memòria i aquesta pena, aquest amor, el mal-amor, que et juro em sobra, puto!	You run on thirst, I run on faith. You're pushing me and crushing me Ripping my arm away Yours to command, 'cause you don't have a car (It works for you) I keep quiet so I don't outshine you. Dammit! Want to erase my memory and this sadness, this love, the bad love I swear I don't want it, fucker!
Tot el que havies somiat, se'n va i no tornarà.	Every dream that you ever had is gone And it won't come back.

Tots tal com van arribar, se n'aniran i no tornaran. Tot allò que has estimat se'n va i no tornarà.	All who arrived as they were will go And they won’t come back Everything that you’d ever loved is gone And it won’t come back.

5.9. FETA D'ESBARJO (*MADE OF ENJOYMENT*)

CATALÀ:	ENGLISH:
Nen, que col·lapso, feta d'esbarjo, no tinc el toro per viure a cobert. Ja triga el dia, feta d'intriga... AVORRIMENT! Què ve després? Tanta medalla per ser un esclau més! Tanta matraca per putus diners. Putus diners, putus diners, per putus, per putus, per putus diners!	Boy, I'm collapsing Made of enjoyment I don't have the power to keep me safe The day, it runs late Made of intrigue… NOTHING TO DO! What's coming next? All of this badges and you're still a slave All of this rattle for a fucking check. A fucking check, a fucking check, a fucking, a fucking, a fucking check!
Nen, que col·lapso, feta d'esbarjo, no tinc el toro per viure a cobert. Ja triga el dia, feta d'intriga... AVORRIMENT! Què ve després? Tanta medalla per ser un esclau més! Tanta matraca per putus diners! T'empesto i rajo, feta d'escàndol, feta d'escàndol.	Boy, I'm collapsing Made of enjoyment I don't have the power to keep me safe The day, it runs late Made of intrigue… NOTHING TO DO! What's coming next? All of this badges and you're still a slave! All of this rattle for a fucking check! I reek and scatter, made out of scandal, made out of scandal.
No se'n fiïn del mèrit del rei. La xarxa és pirata i no entén de patents. Pública, públicament! La feina pertany a la gent. Ni inversors, ni amos, ni reis omplen de vida el gran safareig. "La matèria primera és el temps" Ama i senyora, n'és la gent. Ama i senyora del temps.	Don't ever trust the king's success. The network is pirate and forgets the brands. Communal, communally! Labor belongs to the kin. No lenders, no masters, no kings could ever make the crowd sing "The raw material is time" It's people who rule and who run People are owners of time
Tanta medalla per ser un esclau més! Tanta matraca per putus diners!	All of this badges and you're still a slave! All of this rattle for a fucking check!

5.10.LISÈRGICA ESPARDENYA (CONJUR) (*LYSERGIC ESPADRILLE (SPELL)*)

CATALÀ:	ENGLISH:
Si diu no diu un buit bonic. Si dius no dius, veu que t'estripes, el mal que et bressa i ve d'ahir. Se't fa costella la guitarra, tresca pel cos l'heura del crit. T'has fet de nit. T'has fet antiga d'una galta, la trena negra tan exacta, la negra trena ha fet un pacte: el de l'espiga, el de la font que diu Triana. *"Hay una fuente, niña* *Que la llaman del amor* *Donde bailan los luceros* *Y la luna con el sol"* Vens tota torta com el llamp, vens a cavall de la tempesta, ets com el tro que esclata a riure, vens disposada a mai no aprendre i vens amb l'ham de la pregunta clavat al coll dels sentiments. Que brillis molt, anca gitana, que brillis bruta i que la volta del celatge et passi arran dels teus cinc dits pinçant estels sobre les cordes, pintant riffs sobre les roques i els penyals. Que dubtis tant que trenquis l'ou, que duguis rams fets de preguntes, com mossèn Cinto i els diables baixant a peu de Collformic amb la lisèrgica espardenya bruta del fang, Bruta del fang, Bruta del fang del paradís.	A no is a pretty void If you say don't say, it tears you up, the pain that rocks you is from the past. The guitar strings become your ribs, coils up the flesh, the screaming ivy. You're like a dusk, you look antique in one cheek, a very precise black braid, and the black braid has made a pact: the pact of sprigs, of the fount of Triana *"Hay una fuente, niña* *Que la llaman del amor* *Donde bailan los luceros* *Y la luna con el sol"* You're coming like a lightning bolt, you ride the storm like a horse, you are like the thunder's laughter, you'll never learn your lesson you bring the hook of the question stabbing the feelings in the neck. May you shine bright, gipsy hip, may you shine in the dirt and may the light clouds sweep close to your fingers clamping stars on the chords, painting riffs on the rocks and the crags. Waver until you break the egg, may you carry a question bouquet, like Priest Cinto and his demons walking down Collformic in lysergic espadrilles covered in mud, covered in mud, covered in mud of paradise.

5.11.L'ESQUERDA DEL TEMPS (*RIFT OF TIME*)

CATALÀ:	ENGLISH:
Cantem a bots i barrals, perquè plogui en aquest camp i es filtri, terra endins, una idea. Una idea, un bassal de sol, que faci trontollar la son. Que tremoli la imatge del món i s'obri una escletxa. Una escletxa fins al moll de l'os. Una veu per cada cos. Pel camí tort, pel camí estret, vam trobar una esquerda en el temps. Pel camí tort, pel camí estret, vam trobar una esquerda en el temps. A l'ombra d'una alzina, amb cançons per tot l'any, no ens van caler més vides que aquesta que ja estem tocant. A l'ombra d'una alzina, vam fer el somni de carn. Hi vam donar sencers els dies i se'ns van pondre a les mans Pel camí tort, pel camí estret, vam trobar una esquerda en el temps. A l'ombra d'una alzina, amb cançons per tot l'any, no ens van caler més vides que aquesta que ja estem tocant. A l'ombra d'una alzina, vam fer el somni de carn. Hi vam donar sencers els dies i se'ns van pondre a les mans.	We sing like pouring rain, so a storm falls in this land and then an idea seep deep inside. An idea, a sun-made puddle, that will shake all drowsiness. Let this image of the world quake and this rift open. This rift will reach the core of your bones. One voice for every soul. On the bent road, on the narrow lane, we found a rift ripping through time. On the bent road, on the narrow lane, we found a rift ripping through time Beneath an oak's shadow, with songs to fill the years, we didn't need any more lives other than this one we grasp. Beneath an oak's shadow, our dreams became flesh. We gave it our whole days and they set in our hands On the bent road, on the narrow lane, we found a rift ripping through time. Beneath an oak's shadow, with songs to fill the years, we didn't need any more lives other than this one we grasp. Beneath an oak's shadow, our dreams became flesh. We gave it our whole days and they set in our hands.

5.12.MORT EL PARE, (*FATHER'S DEAD,)*

CATALÀ:	ENGLISH:
Mort el pare, un abisme. El somni desperta del temps. D'esquerra a dreta, en el paper ; espiral, en l'aire. Es torna esfèric i mutable quan es llença al vent. El buit que tot ho acaba. Buit que tot ho pot ser. Posició zero. Somica el nen amb la llengua torta del vell. El buit que arrabassa. El buit per on passen tots els carrers d'aquest somiar. Somiar.	Father's dead, there's an abyss. The dream wakes up from time. From left to right, on the sheet; A spiral, in the air. Becomes spherical and shifts when thrown at the wind. A void that ends it all. A void that could be it all. Zero position. The kid sobs because the old man's crooked tongue. The void that snatches. The void where all the streets of this dream meet. They meet.
Una uuuuuUUU enfilant-se. Uns peus que s'enlairen. Un núvol que passa. Una fletxa al cel. Som qui somia i el somni que ens plau.	A UuuuuuUU letter that climbs. These feet up in the air. A cloud passing by. An arrow in the sky. We are the ones who dream whatever they like.
Abans que el verb va ser el vent; l'enigma de l'aire en moviment. Abans que la llegenda, el somni; el misteri col·lectiu del cos propi:	Before the verb, the wind came; The mystery of the moving air. Before the legend, there was dreams; The common question of our own flesh:
de les parets d'aquesta pell, de la presó d'aquest cervell bressolant l'eco d'una veu que tot ho uneix repetint "què sols que estem!"	Of the walls of our skin, of the bars of our brain rocking the echo of this voice that joins it all and says: we're so alone!
Mort el pare, un abisme. Ningú a qui seguir, ningú a qui guiar. I aquest camí que ara t'expliques només el reconeixes en girar el cap. Te'l vas inventar? O ja hi era allà? El deuries somiar? O te'l vas trobar? Què vas descobrir i què, imaginar? El deuries somiar? O ja hi era abans?	Father's dead, there's an abyss. No one to follow, no one to guide. And this path you talk about now you don't know it until you turn your head around. Did you make it up? Was already there? Did you dream it up? Or did you find it then? What did you find and what did you picture? Did you dream it? Was already there?

6. PROBLEMES DE TRADUCCIÓ:

Com s'esmenta breument a la introducció, la traducció inversa com a tal ja implica algunes dificultats específiques, igual que la traducció de cançons. En aquest apartat s'exposen alguns reptes que s'han presentat durant el procés de desenvolupament de les traduccions.

En primer lloc, cal destacar els problemes de traducció que solen aparèixer dins aquesta branca. A l'hora de traduir a una llengua que no és la materna, hi ha una dificultat afegida per a pensar construccions i oracions que sonin naturals i fluides. Encara que hi hagi un alt domini de l'idioma, mai resultarà tan fàcil desenvolupar-se i expressar-se com en la llengua materna. Per molt que s'escullin les paraules per a traduir una oració, també cal tenir en compte el ritme de la frase, la musicalitat i, sobretot, que el resultat no sigui encarcarat i massa literal.

A més, en el context d'aquest àlbum d'estudi, les lletres compten amb un gran ventall de referents culturals i expressions molt pròpies de la llengua catalana i que, sovint, costen d'expressar en altres llengües. En aquest procés cal valorar com s'encaren aquests referents: si es tradueixen, si es busca un referent equivalent o bé si és preferent deixar-los en la seva forma original. Generalment, en aquest cas, s'ha donat preferència a mantenir els referents originals. Si bé és cert que potser una persona angloparlant, no entendrà a què s'està fent referència, la denúncia d'aquestes lletres va fortament agafada de la mà d'aquests elements culturals, i que, per tant, substituir-los faria que perdés la força i el sentit.

Més enllà d'aquestes expressions i referents culturals, també juguen molt amb la col·loquialitat. A banda de fer servir un registre poc formal i directe, també és destacable l'ús d'anglicismes o paraules directament en castellà, o bé expressions que no són perfectament correctes en català escrit, però que són clarament utilitzades en català oral. És un altre element que cal tenir en compte a l'hora d'elaborar el producte final. Per resoldre aquest aspecte, s'ha intentat buscar aquest mateix to en la versió traduïda. Es fan servir expressions com «*'cause», «wanna», «gonna»,* entre d'altres per aportar aquest punt d'oralitat i baixar el registre. Aquests mots tampoc són estrictament correctes en anglès escrit però en canvi sí que són genuïns. D'aquesta manera, s'aconsegueix traslladar satisfactòriament el registre del text original.

Seguint aquesta línia, la manera com estan escrites aquestes lletres és molt poètica i metafòrica i, en algunes ocasions, tenen un toc força abstracte. Per aquest motiu, la comprensió d'alguns versos a vegades es dificulta. A vegades el missatge es pot malinterpretar o bé se li pot donar una intenció que no és la que pretenien els artistes. Per això, cal fer una bona lectura i anàlisi de les lletres, desxifrar el missatge i tenir clar quin és el significat real de les cançons. Per altra banda, cal també traslladar aquest to poètic, harmònic i una mica abstracte a la traducció.

A continuació, s'ha realitzat un recull d'exemples de problemes de traducció concrets juntament amb la proposta de traducció i una breu justificació.

1- ORIGINAL: «En venda el Montseny».
PROPOSTA: «*Montseny is for sale»*.
JUSTIFICACIÓ: Com es comenta prèviament, un receptor angloparlant segurament no sabrà què és el Montseny, però tenint en compte la clara i forta relació dels integrants del grup amb aquesta regió, s'ha considerat necessari mantenir-ho d'aquesta manera. Conservant el terme igual que en la versió original se sacrifica un grau de naturalitat en la versió traduïda, però no s'ha volgut buscar un equivalent perquè tampoc funcionaria.

2- ORIGINAL: «De les embotelladores, d'Agbar i de l'Ibex-35».
PROPOSTA: «*To the bottling plants, the Agbar and ibex-35»*.
JUSTIFICACIÓ: En aquest cas la dificultat recau en «Agbar». Ibex-35, tot i ser un índex borsari de l'estat espanyol, és un terme que pot ser conegut en altres regions i per això, s'ha cregut que no dificultaria en excés la recepció de la traducció.
Ara bé, el Grup Agbar sí que és un concepte que les persones de fora del territori probablement no coneixeran. Altre cop, però, és un element que està inclòs en aquesta lletra amb un propòsit i una denúncia concreta i, per tant, no és coherent substituir-lo per un referent equivalent. A més a més, trobar un equivalent implica una gran recerca que tampoc assegura trobar el terme perfecte. Hauria de tractar-se d'una institució que controla l'aigua i que a part, ataqui a un territori en concret.

3- ORIGINAL: «Com mossèn Cinto i els diables».
PROPOSTA: «*Like priest Cinto and his demons».*
JUSTIFICACIÓ: Aquest cas és força similar als altres referents culturals que s'han esmentat fins ara. La menció del mossèn Cinto que va lligat a la paraula dimonis, no és casualitat. Si es trobés un equivalent en la llengua d'arribada, aquesta referència als dimonis també perdria el sentit. Llavors, s'hauria de trobar un equivalent tant per mossèn Cinto com pels dimonis, la qual cosa no és sols molt complicada, sinó que produiria un resultat artificiós.

4- ORIGINAL: «Baixant a peu de Collformic».
PROPOSTA: «*Walking down Collformic».*
JUSTIFICACIÓ: Aquest fragment segueix l'exemple que exposat anteriorment. De la mateixa manera, hi ha una clara relació entre Cinto, el Collformic i el Montseny. Tots aquests elements han d'aparèixer, ja que tenen un paper concret i són emprats a consciència, per tant, es va decidir mantenir-los tots per conservar el sentit original i la coherència. S'ha considerat que aquest referents no es poden desvincular en les traduccions ja que la lletra perd tot el sentit. A nivell receptiu pot interferir amb els oients, però substituir-ho tampoc faria que sonés més natural.

5- ORIGINAL: «Aparteu, pareu la maquinària!».
PROPOSTA: «Step aside, come on put the brakes on!».
JUSTIFICACIÓ: En aquest cas, l'expressió «pareu la maquinària» és molt específica i no hi ha una expressió o frase feta en anglès que representi aquest mateix sentit i que, a més, soni genuïna. Així doncs, s'opta per allunyar-se una mica d'aquesta postura i traduir el sentit.
Quan el problema és una expressió, hi ha un ventall més gran d'opcions, ja que es pot modificar molt més la traducció tot conservant més o menys els sentit original. Aquesta és una de les moltes possibles propostes, però s'ha decidit fer servir aquesta ja que és una opció que sí que s'avé amb la melodia i la mètrica de la cançó. S'han presentat altres propostes que semànticament són més adequades, però que no quadraven amb la música.
És cert que es sacrifica una mica de força i de carisma, però és una possible solució per a traslladar el significat sense que fos artificial.

6- ORIGINAL: «S'aixecaran vendavals, focs artcriminals...».
PROPOSTA: «Winds will rise, fireworks of crime...».
JUSTIFICACIÓ: En aquesta ocasió es presenta un joc de paraules on s'ajunten les paraules «focs artificials» i «criminals». Trobar jocs de paraules que funcionin en anglès i que, a més a més, preservin el significat és una tasca molt complicada que requereix moltes hores, o dies, de pensar i jugar amb els mots. No s'ha trobat una opció on el resultat sigui una sola paraula així que la decisió ha estat fer una ampliació.
Aquesta decisió implica sacrificar el joc de paraules, però tot i això, s'ha buscat la manera que s'hi incloguin tots els elements imprescindibles de la frase original.

D'altra banda, un clar problema de traducció que ha aparegut en aquest procés ha estat la rima i la mètrica. Per tal d'encarar aquest repte, el primer pas va ser fer un esborrany de traducció més enfocat a plasmar el missatge amb un enfocament més literal, però vetllant per mantenir, d'una manera aproximada, el nombre de síl·labes de original. D'aquesta manera, un cop feta aquesta traducció de treball, es pot treballar sobre una base per aconseguir ajustar aquest missatge a la rima i mètrica de la cançó en català. No obstant això, aquest procés implica que el missatge s'hagi d'allunyar o desenganxar més del text d'origen, ja que per tal que rimin les frases i mantinguin aquest ritme necessari, s'han de sacrificar alguns matisos o altres aspectes del text. En aquest procés no es pot mantenir tot, com deia Low, així que caldrà potenciar més alguns aspectes que alguns altres en funció del cas.

A més, en aquest aspecte també cal tenir en compte que s'ha de poder cantar seguint la melodia original de les cançons. A vegades, tot i tenir el mateix nombre de síl·labes que l'original, els versos no acaben de tenir la mateixa musicalitat o no encaixen bé del tot amb la melodia.

Un altre problema que apareix és la traducció dels títols. Els títols són la primera carta de presentació d'una cançó i ha de tenir ganxo i captar l'atenció de l'oient. En general, en ser una o dues paraules, sovint atorga més llibertat creativa per tal que el títol tingui un so atractiu. Ara bé, en aquest àlbum hi ha dues cançons que compten amb un títol inventat, és a dir, són mots que no apareixen als diccionaris i, per tant, no existeix una traducció fixada. Es tracta de la cançó número 4: *Triania* i la cançó número 6:*Insomni (Relidi)*. Així doncs, davant d'aquest problema es va contactar amb els integrants de Remei de ca la Fresca per demanar-los si podrien explicar breument l'origen d'aquests títols. Després d'obtenir el context darrere aquests mots, es va poder encarar molt millor la traducció o no traducció dels títols. En el cas de *Triania*, segons Xantal Rodríguez, vocalista i guitarra del grup, no és el que la majoria pensa. No té res a veure amb el nom de Triana, sinó que és un mot que vol ser un joc de paraules entre «triar» i «tirania», la tirania del triar. Pel que fa a Relidi, Xantal afirma que no hi ha gaire misteri al darrere. Aquest és el títol que se li va atorgar a la cançó des d'un inici fins que el van fer oficial. Tot i que no vol dir res, els feia pena descartar-lo com a títol. Segons l'integrant, és un mot que ve de «Re Lidi», que és el mode en què està la cançó (en anglès «*D lydian*»).

També es vol destacar que les lletres originals, més enllà de tenir un registre molt col·loquial i oral i fer servir expressions "incorrectes", també a nivell de format hi ha peculiaritats que van suposar un debat. És a dir, es van haver de prendre certes decisions respecte la fidelitat del format. Posant exemples concrets, en la cançó número 12: *Mort el pare,* hi apareix l'expressió «Una uuuuuUUU enfilant-se» i en la cançó número 6: *Insomni (Relidi)* hi apareix «I lleuuUuUU». Clarament, no és un format habitual i segurament s'ha fet amb una intenció concreta. Es va comprovar que aquestes fossin realment les lletres oficials publicades per l'artista. Un cop comprovat això, va ser qüestió de decidir si es mantenia aquest format tan peculiar o si era més adequat per un treball acadèmic corregir-ho. Finalment, es va optar per mantenir aquesta estranyesa, ja que no és un error. És una decisió deliberada i, per molt que sigui incorrecte o poc formal, aquesta és la voluntat del grup.

7. CONCLUSIONS:

Les conclusions extretes després de fer aquest treball no han estat exactament les que s'esperaven en un principi. A l'inici del procés s'esperava que a l'hora de traduir les cançons, el més determinant fos el nombre de síl·labes i intentar mantenir la rima. No obstant això, s'ha comprovat que aquests aspectes no són tan condicionants com es preveia. Sovint, tot i que el text meta mantingui el mateix nombre de síl·labes que en el text original, la traducció no encaixarà amb la melodia de la cançó. Per aquest motiu, en aquest aspecte, és més prioritari conservar l'èmfasi i les síl·labes tòniques de la versió d'origen, de manera que es pugui cantar amb la mateixa estructura.

Gràcies a aquest procés també s'ha pogut confirmar el plantejament de Peter Low. Tal com afirma el seu enfocament davant la traducció de cançons, és necessari que hi hagi el màxim equilibri possible entre els factors que exposa (sentit, naturalitat, rima, ritme, cantabilitat). Ara bé, en aquest treball queda demostrat que no sempre és possible trobar aquest equilibri i que, sovint, alguns d'aquests principis queden afeblits. Per tant, com a traductors i traductores, cal prendre decisions i prioritzar què volem potenciar.

També s'ha comprovat el que ja se suposava abans d'iniciar aquest projecte: és un procés difícil i que cal dedicar-hi moltes hores. La traducció ja és un procés que sempre es pot anar retocant i millorant. Aquest cas no és diferent. A més, es combina la dificultat de transmetre el missatge d'un text força complex amb la de mantenir una rima i una mètrica concretes. Malgrat el grau de dificultat, aquest treball també ha permès fer fluir la creativitat i buscar sense descans les millors propostes.

En aquest cas, arribar a un resultat satisfactori és poc probable. Principalment perquè el temps que ha de durar aquest projecte no és suficient per dur a terme aquesta tasca de manera gratificant. També perquè, com s'ha comentat anteriorment, és un producte en el qual sempre hi ha espai per a millores i canvis.

Per últim i més important, s'ha comprovat que la traducció inversa pot ser una eina d'allò més potent i pot ser la clau per fer arribar discursos culturals en llengües no tan conegudes a un públic nou. És una feina amb un objectiu concret que pot beneficiar tant als creadors del material original com als oients que el rebran.
Amb tot, es tracta d'un projecte enriquidor, que fa reflexionar i que s'alinea amb les idees que vol transmetre la música de Remei de Ca la Fresca i que, sobretot, vol fer una petita aportació per ajudar a estendre la veu reivindicativa d'aquest grup.

8. REFERÈNCIES

- Diccionari.cat. (s. d.). *Diccionari.cat*. https://www.diccionari.cat/

- Disturbios, D. (2025, febrero 21). *L'ham de la pregunta*. MondoSonoro. https://www.mondosonoro.com/criticas/discos-musica/remei-de-ca-la-fresca-lham-de-la-pregunta/

- Fischer, G. (s. d.). *Títol de l'article* [Article de revista]. *ZfK*. https://romanistik.uni-freiburg.de/pusch/zfk/11/07_Fischer.pdf

- Hillas, B. (2015, junio 21). *What to keep in mind when translating songs*. Trusted Translations, Inc; Trusted Translations. https://www.trustedtranslations.com/blog/keep-mind-translating-songs

- *La traducción de canciones: estrategias, consejos y algunas ideas para inspirarse*. (2015, noviembre 4). Jugando a traducir. https://jugandoatraducir.com/la-traduccion-de-canciones-estrategias-consejos-y-algunas-ideas-para-inspirarse/

- Latorre, E. (2025, abril 3). *Se'ns permet triar dins d'un determinat marc mental, i amb això ens fan creure lliures*. directa.cat. https://directa.cat/sens-permet-triar-dins-dun-determinat-marc-mental-i-amb-aixo-ens-fan-creure-lliures/

- Low, P. (2003a). Singable translations of songs. Perspectives, 11(2), 87-103. https://doi.org/10.1080/0907676x.2003.9961466

- Low, P. (2005). The Pentathlon Approach to Translating Songs. En BRILL eBooks (pp. 185-212). https://doi.org/10.1163/9789401201544_007

- Marketing De La Torre. (2025, octubre 30). *¿Cómo traducir una canción? Aspectos clave que debe tener en cuenta*. De la Torre Traducciones. https://delatorretraducciones.com/blog/como-traducir-una-cancion/

- Miao, Y. (2024). *La traducción inversa científico-técnica (chino-español) y su docencia en China: propuesta didáctica basada en el enfoque por tareas*. Universitat Autònoma de Barcelona. TDX (Tesis Doctorals en Xarxa). https://www.tdx.cat/handle/10803/691551

- Merriam-Webster Rhymes. (s. d.). *Merriam-Webster Rhymes*. https://www.merriam-webster.com/rhymes

- Merriam-Webster Thesaurus. (s. d.). *Merriam-Webster thesaurus.* https://www.merriam-webster.com/thesaurus

- PoliLingua. (2021, gener 13). *Song translation: what to consider and which technique to choose*. https://www.polilingua.com/blog/post/song-translation-what-to-consider-and-which-technique-to-choose.htm

- *Remei de Ca la Fresca*. (2024, mayo 16). Bankrobber. https://bankrobber.net/artist/remei-de-ca-la-fresca/

- *Remei De Ca La Fresca: «Ser polític i estrella del rock és el mateix; volen protagonisme i diuen que tot ho fan pel públic o pel poble»*. (s/f). Enderrock.cat. Recuperado el 26 de mayo de 2026, de https://www.enderrock.cat/noticia/28993/remei-ca-fresca-ser-politic-estrella-rock-mateix-volen-protagonisme-diuen-tot-fan-public-poble

- Smith, S. (2021, junio 17). *Do's and don'ts when translating songs*. Daytranslations.com; Day Translations Blog. https://www.daytranslations.com/blog/dos-donts-translating-songs/

- Thesaurus.com. (s. d.). *Thesaurus.com*. https://www.thesaurus.com/

- Teatre i Musicals Infantils. (s. d.). *Adaptació i traducció de lletres de cançons*. https://www.teatromusicalinfantil.com/adaptacio-i-traduccio-de-lletres/